EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (teine koda)

4. mai 2006 *

Liidetud kohtuasjades C-23/03, C-52/03, C-133/03, C-337/03 ja C-473/03,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Tribunale ordinario di Torino (C-23/03, C-52/03, C-133/03 ja C-337/03) ja Tribunale ordinario di Milano (C-473/03) (Itaalia) 13. jaanuari, 29. jaanuari, 25. veebruari, 15. juuli ja 23. oktoobri 2003. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse vastavalt 23. jaanuaril, 10. veebruaril, 25. märtsil, 1. augustil ja 13. novembril 2003, kriminaalasjades

Michel Mulliez'i jt ning Giuseppe Momblano (liidetud kohtuasjad C-23/03 ja C-52/03),

Alessandro Nizza ja Giacomo Pizzi (C-133/03),

Fabrizio Barra (C-337/03),

Adelio Aggio jt (C-473/03)

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

süüdistuses,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans (ettekandja), kohtunikud J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis ja J. Klučka,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: R. Grass,

soovides asja lahendada põhistatud määrusega vastavalt kodukorra artikli 104 lõike 3 esimesele lõigule,

olles ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on andnud järgmise

määruse

1 Eelotsusetaotlused puudutavad nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimese direktiivi 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT L 65, lk 8; ELT eriväljaanne 17/01, lk 3; edaspidi „esimene äriühingute direktiiv"), eriti selle artikli 6, nõukogu 25. juuli 1978. aasta neljanda direktiivi 78/660/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid

(EÜT L 222, lk 11; ELT eriväljaanne 17/01, lk 21; edaspidi „neljas äriühingute direktiiv"), eriti selle artikli 2, ja nõukogu 13. juuni 1983. aasta seitsmenda direktiivi 83/349/EMÜ, mis põhineb asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktil g ja käsitleb konsolideeritud aastaaruandeid (EÜT L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 58; edaspidi „seitsmes äriühingute direktiiv"), eriti selle artikli 16, ning EMÜ asutamislepingu artikli 5 (hiljem EÜ asutamislepingu artikkel 5, nüüd EÜ artikkel 10) ja artikli 54 lõike 3 punkti g (hiljem EÜ asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punkt g, nüüd muudetuna EÜ artikli 44 lõike 2 punkt g) tõlgendamist.

2 Need taotlused on esitatud kriminaalasjade raames, milles M. Mulliezi jt ning G. Momblanot (liidetud kohtuasjad C-23/03 ja C-52/03), A. Nizzat ja G. Pizzit (C-133/03), F. Barrat (C-337/03) ning A. Aggiot jt (C-473/03) süüdistatakse äriühingute kohta valeandmete esitamist (valeandmed raamatupidamises) käsitlevate Itaalia tsiviilseadustiku (codice civile) sätete rikkumistes.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Esimese äriühingute direktiivi artikkel 2 sätestab:

„1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et äriühingud avalikustavad vähemalt järgmised dokumendid ja andmed:

[...]

f) bilanss ja kasumiaruanne iga majandusaasta kohta. Bilansidokument peab sisaldama andmeid isikute kohta, kes peavad seaduse kohaselt bilansi kinnitama. Artiklis 1 viidatud Saksamaa, Belgia, Prantsusmaa, Itaalia või Luksemburgi õigusele alluvate äriühingute Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes à responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, société à responsabilité limitée ja società a responsabilità limitata puhul ning Hollandi õigusele alluva äriühingu besloten naamloze vennootschap puhul lükatakse käesoleva sätte kohustuslik kohaldamine edasi kuni kuupäevani, mil tuleb rakendada direktiiv, mis käsitleb bilansside ja kasumiaruannete andmete kooskõlastamist ning nende äriühingute vabastamist kas täielikult või osaliselt kõnealuste dokumentide avalikustamise kohustusest, kelle bilansi üldsumma on väiksem selles direktiivis määratletust. Nõukogu võtab sellise direktiivi vastu kahe aasta jooksul alates käesoleva direktiivi vastuvõtmisest;

[...]"

4 Nimetatud direktiivi artikkel 6 sätestab:

„Liikmesriigid näevad ette asjakohased karistused järgmistel juhtudel:

— kui on jäetud avalikustamata bilanss ja kasumiaruanne, nagu on nõutav artikli 2 lõike 1 punkti f järgi;

[...]"

5 Neljanda äriühingute direktiivi artikkel 2 sätestab:

„1. Raamatupidamise aastaaruanne hõlmab bilansi, kasumiaruande ning raamatupidamisaruannete lisad. Need dokumendid on ühtne tervik.

2. Need dokumendid koostatakse selgelt ning kooskõlas käesoleva direktiiviga.

3. Raamatupidamise aastaaruanne peab andma õige ja erapooletu ülevaate äriühingu vara, kohustuste, finantsseisundi ning kasumi või kahjumi kohta.

4. Kui käesoleva direktiivi kohaldamisest ei piisa, et anda õige ja erapooletu ülevaade lõike 3 tähenduses, tuleb anda lisateavet.

5. Kui käesoleva direktiivi mõne sätte kohaldamine ei sobi erandlikult kokku lõikes 3 sätestatud kohustusega, tuleb sellest sättest kõrvale kalduda, et anda õige ja erapooletu ülevaade lõike 3 tähenduses. Iga selline kõrvalekaldumine tuleb avaldada raamatupidamisaruannete lisades koos selle põhjenduse ning aruandega selle mõju kohta varale, kohustustele, finantsseisundile ning kasumile või kahjumile. Liikmesriigid võivad määratleda kõnesolevad erandjuhud ning sätestada asjakohased erinormid.

6. Liikmesriigid võivad lubada või nõuda, et raamatupidamise aastaaruandes avaldatakse muud teavet peale selle, mis tuleb avaldada kooskõlas käesoleva direktiiviga."

6 Seitsmenda äriühingute direktiivi artikli 16 lõiked 2–6 näevad konsolideeritud aastaaruannete osas ette sisuliselt samad sätted nagu käesoleva määruse eelmises punktis ära toodud neljanda äriühingute direktiivi artikli 2 lõiked 2–6 aastaaruannete osas.

Siseriiklikud õigusnormid

7 Vabariigi presidendi 11. aprilli 2002. aasta dekreetseadus nr 61, mis reguleerib äriühingutega seonduvaid kuritegusid ja väärtegusid kooskõlas 3. oktoobri 2001. aasta seaduse nr 366 artikliga 11 (*GURI* nr 88, 15.4.2002, lk 4, edaspidi „dekreetseadus nr 61/2002"), jõustus 16. aprillil 2002 ning asendas Itaalia tsiviilseadustiku V osa XI jaotise uuega, mille pealkiri on „Äriühinguid või äriühingute kontserne käsitlevad karistusõiguse sätted".

8 See dekreetseadus võeti vastu Itaalias 3. oktoobri 2001. aasta seadusest nr 366 (*GURI* nr 234, 8.10.2001) tuleneva volituse alusel mitmete dekreetseaduste vastuvõtmisega läbi viidud äriühinguõiguse reformi käigus.

9 Itaalia tsiviilseadustiku artikli 2621 pealkirjaga „Valeandmete esitamine ja kasumi ebaseaduslik jaotamine või dividendidelt ettemaksete tegemine" varasem, dekreetseaduse nr 61/2002 jõustumisele eelnenud versioon (edaspidi „Itaalia tsiviilseadustiku endine artikkel 2621") sätestas:

„Välja arvatud juhtudel, kui tegu on kvalifitseeritav raskema süüteona, karistatakse vangistusega ühest kuni viie aastani ja 1032–10 329 euro suuruse rahalise karistusega:

1) asutajaid, asutajaliikmeid, juhte, peadirektoreid, audiitoreid ja likvideerijaid, kes aruannetes, bilanssides või muus äriühingut puudutavas teabes esitavad pettuse teel äriühingu asutamise või tema majandusliku olukorra kohta tegelikkusele

mittevastavaid andmeid või kes täielikult või osaliselt varjavad selle olukorraga seotud asjaolusid;

[...]"

10 Dekreetseadusega nr 61/2002 lisati Itaalia tsiviilseadustiku artiklitesse 2621 ja 2622 muu hulgas uued karistusõiguse sätted, mis nägid ette karistused äriühingute kohta valeandmete esitamise eest, s.o süüteo eest, mida nimetatakse ka „valeandmed raamatupidamises" (edaspidi vastavalt vajadusele kas „Itaalia tsiviilseadustiku uus artikkel 2621", „Itaalia tsiviilseadustiku uus artikkel 2622" või „Itaalia tsiviilseadustiku uued artiklid 2621 ja 2622"), mis näevad ette:

„Artikkel 2621 (Valeandmed äriühingute kohta)

Ilma et see piiraks artikli 2622 kohaldamist, karistatakse ühe aasta ja kuuekuulise vangistusega juhte, peadirektoreid, audiitoreid ja likvideerijaid, kes osanike, aktsionäride või avalikkuse petmise ja omakasu või teise isiku alusetu kasu saamise eesmärgil esitavad bilansis, aruandes või muus seadusega ette nähtud, osanikele, aktsionäridele või avalikkusele suunatud äriühingut puudutavas teabes tegelikkusele mittevastavaid andmeid — isegi kui need andmed on hinnangulised — või jätavad esitamata äriühingu või äriühingute kontserni, millesse see kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda käsitleva teabe, mille avaldamine on seadusega ette nähtud, luues teabe adressaatidele nimetatud olukorrast väära ettekujutuse.

Sama karistust kohaldatakse juhul, kui teave puudutab äriühingule kuuluvat vara või vara, mida äriühing kolmandate isikute nimel haldab.

Tegu ei ole karistatav, kui valeandmed või andmete esitamata jätmine ei moonuta oluliselt äriühingu või äriühingute kontserni, millesse see kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda. Tegu ei ole karistatav ka juhul, kui valeandmed või andmete esitamata jätmine toob kaasa majandusaasta tulemuste erinevuse, mis enne maksustamist ei ületa 5%, või netovara erinevuse, mis ei ületa 1%.

Tegu ei ole mingil juhul karistatav, kui on tegemist hinnangute tulemusega, mis eraldi võetuna ei erine rohkem kui 10% õigest arvestusest.

Artikkel 2622 (Äriühingute kohta esitatud valeandmed, mis kahjustavad osanikke, aktsionäre või võlausaldajaid)

Juhte, peadirektoreid, audiitoreid ja likvideerijaid, kes osanike, aktsionäride või avalikkuse petmise ja omakasu või teise isiku alusetu kasu saamise eesmärgil esitavad bilansis, aruandes või muus seadusega ette nähtud, osanikele, aktsionäridele või avalikkusele suunatud äriühingut puudutavas teabes tegelikkusele mittevastavaid andmeid — isegi kui need andmed on hinnangulised — või jätavad esitamata äriühingu või äriühingute kontserni, millesse nad kuuluvad, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda käsitleva teabe, mille avaldamine on seadusega ette nähtud, luues teabe adressaatidele nimetatud olukorrast väära ettekujutuse ning tekitades sellega osanikele, aktsionäridele või võlausaldajatele varalist kahju, karistatakse kahju saanud isiku kaebuse alusel kuuekuulise kuni kolmeaastase vangistusega.

Menetlust alustatakse kaebuse alusel ka siis, kui tegu on kvalifitseeritav teise, isegi raskema, muude isikute kui osanike aktsionäride ja võlausaldajate vara kahjustava süüteona, välja arvatud juhul, kui kahju on tekitatud riigile, avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele või Euroopa ühendustele.

Kui asi puudutab 24. veebruari 1998. aasta dekreetseaduse nr 58 II peatüki III jaotise IV osa sätetes viidatud äriühinguid, karistatakse käesoleva artikli esimeses lõigus nimetatud tegude eest ühe- kuni nelja-aastase vangistusega ja kuritegu võib menetleda *ex officio*.

Kui teave puudutab äriühingule kuuluvat vara või vara, mida äriühing kolmandate isikute nimel haldab, on karistus sama mis käesoleva artikli esimeses ja kolmandas lõigus nimetatud tegude puhul.

Esimeses ja kolmandas lõigus nimetatud teod ei ole karistatavad juhul, kui valeandmed või andmete esitamata jätmine ei moonuta oluliselt äriühingu või äriühingute kontserni, millesse see kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda. Tegu ei ole karistatav ka juhul, kui valeandmed või andmete esitamata jätmine toob kaasa majandusaasta tulemuste erinevuse, mis enne maksustamist ei ületa 5%, või netovara erinevuse, mis ei ületa 1%.

Tegu ei ole mingil juhul karistatav, kui on tegemist hinnangute tulemusega, mis eraldi võetuna ei erine rohkem kui 10% õigest arvestusest."

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

11 Eelotsusetaotlustest selgub, et süüteod, milles põhikohtuasjade kriminaalmenetlustes süüdistatavaid süüdistatakse, on toime pandud Itaalia tsiviilseadustiku endise artikli 2621 kehtimise ajal, seega enne dekreetseaduse nr 61/2002 ja nimetatud seadustiku uute artiklite 2621 ja 2622 jõustumist.

12 Tribunale ordinario di Torino otsustas peatada kohtuasja C-23/03 puudutava menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 68/151 artiklit 6 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigid on kohustatud kehtestama asjakohased karistused mitte üksnes juhul, kui on jäetud avalikustamata bilanss ja kasumiaruanne, vaid ka juhul, kui avalikustatakse ebatäpsed andmed nende dokumentide, muu äriühingu osanikele, aktsionäridele või avalikkusele suunatud teabe kohta või igasuguse muu teabe kohta, mis puudutab äriühingu või äriühingute kontserni, kuhu see äriühing kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda?

2. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiiviga 83/349 ja [nõukogu 8. novembri 1990. aasta direktiiviga 90/605/EMÜ] artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4 tõlgendada selliselt, nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis välistab äriühinguõiguses ette nähtud teatud dokumentidega (sealhulgas bilanss ja kasumiaruanne) seonduva teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste rikkumise suhtes menetluse alustamise, kui:

a) rikkumine on üksnes kvalitatiivne;

b) äriühingut puudutavad valeandmed või andmete esitamata jätmine toob kaasa majandusaasta tulemuste erinevuse või netovara erinevuse, mis ei ületa teatud protsendipunktides määratletud piirmäära;

c) kui esitatud teave, isegi juhul, kui selle eesmärk on äriühingu liikmete või avalikkuse petmise teel saada põhjendamatut kasumit, on saadud hinnangute tulemusena, mis eraldi võetuna ei erine rohkem kui teatud piirmäära võrra õigest arvestusest;

d) pettuse teel valeandmete esitamine või andmete esitamata jätmine ja igal juhul teavitamine ja teave, mis ei vasta äriühingu varalise ja rahalise olukorra ning majandustulemuste osas tegelikkusele, ei moonuta „oluliselt" äriühingu või äriühingute kontserni varalist või rahalist olukorda?

3. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4 tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis näeb äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste — mis peavad tagama „nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitse" — rikkumise olemasolul ette sanktsioonisüsteemi, mis:

a) võimaldab kõige tõsisemate tagajärgede korral (varaline kahju) karistuse mõistmist taotleda vaid osanikel, aktsionäridel ja võlausaldajatel, mille tulemusena on kolmandate isikute üldine ja tõhus kaitse välistatud,

b) vähem tõsiste tagajärgede korral (varalise kahju või kaebuse puudumisel) loetakse üksnes väärteoks, mis ei ole eespool toodud põhjustel Itaalia menetlussüsteemi raames kuigi tõhus,

c) võimaldab eraõiguslikel isikutel kaebuse hilisema tagasivõtmise süsteemi tõttu täielikult olematuks muuta huvi kaitsmise, mis puudutab äriühingutega seonduvat läbipaistvust?"

13 Tribunale ordinario di Torino otsustas peatada kohtuasja C-52/03 puudutava menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 68/151 artiklit 6 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigid on kohustatud kehtestama asjakohased karistused mitte üksnes juhul, kui on jäetud avalikustamata bilanss ja kasumiaruanne, vaid ka juhul, kui avalikustatakse ebatäpsed andmed nende dokumentide, muu äriühingu osanikele, aktsionäridele või avalikkusele suunatud teabe kohta või igasuguse muu teabe kohta, mis puudutab äriühingu või äriühingute kontserni, kuhu see äriühing kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda?

2. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4 tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis välistab äriühingutega seonduva teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste rikkumise suhtes menetluse alustamise ning näeb ette süsteemi, mis ei vasta selle kaitseks konkreetsel juhul ette nähtud karistuste tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse kriteeriumidele?

3. Kas eespool nimetatud direktiive, eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660

(täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4, tuleb tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste — mis peavad tagama „nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitse" — rikkumise olemasolul võimaldab karistuse mõistmist taotleda vaid osanikel, aktsionäridel ja võlausaldajatel, mille tulemusena on kolmandate isikute üldine ja tõhus kaitse välistatud?

4. Kas eespool nimetatud direktiive, eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4, tuleb tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis näeb äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste — mis peavad tagama „nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitse" — rikkumise olemasolul ette oluliselt diferentseeritud menetluste mehhanismi ja sanktsioonisüsteemi, milles on võimalik menetlust alustada ning rangemaid ja tõhusamaid karistusi mõista vaid siis, kui süütegudega on kahju tekitatud osanikele, aktsionäridele ja võlausaldajatele ning viimased on kaebuse esitanud?"

14 Tribunale ordinario di Torino otsustas peatada kohtuasja C-133/03 puudutava menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 68/151 artiklit 6 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigid on kohustatud kehtestama asjakohased karistused mitte üksnes juhul, kui on jäetud avalikustamata bilanss ja kasumiaruanne, vaid ka juhul, kui avalikustatakse ebatäpsed andmed nende dokumentide, muu äriühingu osanikele, aktsionäridele või avalikkusele suunatud teabe kohta või igasuguse muu teabe kohta, mis puudutab äriühingu või äriühingute kontserni, kuhu see äriühing kuulub, majanduslikku, varalist või rahalist olukorda?

2. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja [...] 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4 tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis välistab äriühingutega seonduva teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste rikkumise suhtes menetluse alustamise ning näeb ette süsteemi, mis ei vasta selle kaitseks konkreetsel juhul ette nähtud karistuste tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse kriteeriumidele?

3. Kas eespool nimetatud direktiive, eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4, tuleb tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste — mis peavad tagama „nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitse" — rikkumise olemasolul võimaldab karistuse mõistmist taotleda vaid osanikel, aktsionäridel ja võlausaldajatel, mille tulemusena on kolmandate isikute üldine ja tõhus kaitse välistatud?

4. Kas eespool nimetatud direktiive, eriti EÜ artikli 44 lõike [2] punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2, 3 ja 4, tuleb tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis näeb äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste — mis peavad tagama „nii osanike ja aktsionäride kui ka kolmandate isikute huvide kaitse" — rikkumise olemasolul ette oluliselt diferentseeritud menetluste mehhanismi ja sanktsioonisüsteemi, milles on võimalik menetlust alustada ning rangemaid ja tõhusamaid karistusi mõista vaid siis, kui süütegudega on kahju tekitatud osanikele, aktsionäridele ja võlausaldajatele ning viimased on kaebuse esitanud?"

15 Tribunale ordinario di Torino otsustas peatada kohtuasja C-337/03 puudutava menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti [EÜ] artikli 44 lõike 2 punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2–4 tõlgendada selliselt, nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis välistab selle, et äriühingutele pandud äriühingutega seonduva teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste rikkumine on selliste hinnangute tulemus, mis eraldi võetuna ei erine rohkem kui teatud piirmäära võrra õigest arvestusest, ja seda isegi juhul, kui selle rikkumise eesmärk on äriühingu liikmete või avalikkuse petmise teel saada ebaõiglast kasumit?

2. Kas seoses kõikide liikmesriikide kohustusega kehtestada direktiivides 68/151 ja 78/660 sätestatud rikkumiste eest „kohased karistused" tuleb (või ei tule) nimetatud direktiive ja eriti [EÜ] artikli 44 lõike 2 punkti g koosmõjus direktiivi 68/151 artikli 2 lõike 1 punktiga f ja artikliga 6 ning direktiivi 78/660 (täiendatud direktiividega 83/349 ja 90/605) artikli 2 lõigetega 2–4 tõlgendada selliselt, et nende sätetega on vastuolus liikmesriigi seadus, mis äriühinguid puudutava teabe avalikustamise ja tõepärasuse põhimõtete kaitsmiseks sätestatud kohustuste rikkumise osas näeb ette sanktsioonisüsteemi, mis tegelikult lubab bilansi moonutamist ulatuses, mis ulatub kuni ühe viiendikuni varast?"

16 Tribunale ordinario di Torino otsustas viimasena peatada kohtuasja C-473/03 puudutava menetluse ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 68/151 artiklit 6 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigid on kohustatud kehtestama asjakohased karistused mitte üksnes juhul, kui on jäetud

avalikustamata bilanss ja kasumiaruanne, vaid ka juhul, kui need dokumendid, muu äriühingu liikmetele või avalikkusele suunatud teave äriühingu kohta või igasugune muu teave äriühingu või äriühingute kontserni, kuhu see äriühing kuulub, majandusliku, varalise või rahalise olukorra kohta, on moonutatud?

2. Kas tõhususe, proportsionaalsuse ja hoiatavuse kriteerium, mille abil Euroopa Kohus oma 21. septembri 1989. aasta otsuses [kohtuasjas 68/88: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 1989, lk 2965] täpsustas mõistet „asjakohane karistus", viitab karistuse laadile või liigile abstraktselt või ka konkreetse juhtumi puhul kohaldamisel, võttes arvesse vastava õiguskorra ülesehitust?

3. Kas need kriteeriumid on Itaalia tsiviilseadustiku artikli 2621 (11. aprilli 2002. aasta dekreetseadusega nr 61 muudetud kujul), mis näeb ette kuni ühe aasta ja kuue kuu pikkuse vangistuse ning sellest tulenevalt kuni nelja aasta ja kolme kuu pikkuse aegumistähtaja alates rikkumise toimepanemise hetkest ning seda kõike õigussüsteemis, mis näeb pärast eeluurimist ja riikliku süüdistaja poolt läbi viidud kriminaalmenetlust ette veel kohtuliku kontrolli esialgsel ülekuulamisel, et kontrollida, kas kohtuotsuse tegemiseks vajalikud tingimused on täidetud, ning võimaluse läbida kolm kohtuastet enne lõpliku otsuseni ja süüdimõistmise korral karistuse reaalse kandmiseni jõudmist? Selles osas tuleb arvesse võtta tsiviilseadustiku artiklis 2621 nõutud kontrollimiste keerukust selles sätestatud karistuste piiratud kohaldatavuse tõttu (artikli 2621 kolmas ja neljas lõik)."

17 Euroopa Kohtu presidendi 17. märtsi 2003. aasta määrusega liideti kohtuasjad C-23/03 ja C-52/03 kirjaliku ja suulise menetluse ning kohtuotsuse tegemise huvides. Omavahelise seose tõttu tuleb lisaks liita ka kohtuasjad C-133/03, C-337/03 ja C-473/03 käesoleva määrusega ühiselt lahendamiseks.

18 Pärast 3. mai 2005. aasta otsust kohtuasjades C-387/02, C-391/02 ja C-403/02: Berlusconi jt (EKL 2005, lk I-3565) palus Euroopa Kohus nimetatud otsuse aluseks olnutega esmapilgul analoogseid eelotsuse küsimusi esitanud siseriiklikel kohtutel otsustada, kas nad soovivad nimetatud otsust arvesse võttes nende eelotsusetaotluste menetlemise jätkamist.

19 Käesoleva määruse esemeks olevas viies kohtuasjas teatasid eelotsusetaotluse esitanud kohtud, et peavad oma taotluse võimaliku tagasivõtmise küsimuses pooled eelnevalt ära kuulama (liidetud kohtuasjad C-23/03 ja C-52/03) või et soovivad menetluse jätkamist (C-133/03, C-337/03 ja C-473/03).

Eelotsuse küsimused

20 Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 104 lõike 3 esimesele lõigule võib Euroopa Kohus juhul, kui esitatud eelotsuse küsimus on identne küsimusega, mille kohta ta on juba otsuse teinud, igal ajal pärast kohtujuristi ärakuulamist asja lahendada põhistatud määrusega.

21 Tuleb märkida, et käesoleva määruse esemeks oleva viie kohtuasja puhul on see nii.

22 Need viis kohtuasja kuuluvad samasse õiguslikku ja faktilisse raamistikku, mis esines neis kolmes kohtuasjas, mille tulemusena tehti eespool viidatud kohtuotsus Berlusconi jt (vt punktid 31–36).

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtud märgivad, et Itaalia tsiviilseadustiku uute artiklite 2621 ja 2622 kohaldamine välistaks nende tegude kriminaalkorras menetlemise, mille suhtes alustati menetlust seetõttu, et need olid käsitletavad Itaalia tsiviilseadustiku endises artiklis 2621 sätestatud kuriteona, ja seda peamiselt järgnevatel põhjustel.

24 Esiteks, isegi kui Itaalia tsiviilseadustiku uue artikli 2621 alusel võib riiklik süüdistaja nende tegude toimepanijate suhtes põhimõtteliselt menetlust alustada *ex officio*, seega kaebuse puudumisel, on see süütegu nüüd käsitletav väärteona, mille maksimaalne aegumistähtaeg sellest tulenevalt on neli ja pool aastat, mitte enam kuriteona, mille aegumistähtaeg oleks kõige rohkem seitse ja pool aastat, nagu oli ette nähtud Itaalia tsiviilseadustiku endises artiklis 2621. Itaalia tsiviilseadustiku uues artiklis 2621 sätestatud süütegu oleks põhikohtuasjade puhul seega vältimatult aegunud.

25 Teiseks, kui põhikohtuasjades käsitletavad kuriteod ei oleks Itaalia tsiviilseadustiku uue artikli 2622 järgi veel aegunud, ei saaks neid selle artikli alusel menetleda, kui puudub valeandmete tõttu väidetavalt kahjustatud osaniku, aktsionäri või võlausaldaja kaebus, mis on selle sätte alusel menetluse alustamiseks vajalik tingimus, vähemalt juhul, kui — nagu märgiti põhikohtuasjade kriminaalkohtumenetluse käigus — valeandmed puudutasid börsil noteerimata äriühinguid.

26 Kolmandaks märgivad eelotsusetaotluse esitanud kohtud, et menetlust tegude toimepanijate suhtes võivad takistada ka Itaalia tsiviilseadustiku uue artikli 2621 kolmandas ja neljandas lõigus ning uue artikli 2622 viiendas ja kuuendas lõigus identses sõnastuses sätestatud künnis, mille kohaselt ei ole karistatav valeandmete esitamine, mille tagajärjed ei ole olulised või on minimaalse tähtsusega, nimelt kui tagajärjeks on majandusaasta tulemuste brutoerinevus, mis ei ületa 5%, või netovara erinevus, mis ei ületa 1%, ja teiseks igal juhul asjaolude puhul, kui on tegemist hinnangute tulemusega, mis eraldi võetuna ei erine rohkem kui 10% õigest arvestusest.

27 Neid kaalutlusi arvesse võttes leiavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud sarnaselt riikliku süüdistajaga, et käesolevate menetlustega tõusetub küsimus Itaalia tsiviilseadustiku uutes artiklites 2621 ja 2622 ette nähtud karistuste asjakohasusest kas seoses esimese äriühingute direktiivi artikliga 6, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus eelkõige 4. detsembri 1997. aasta otsuses kohtuasjas C-97/96: Daihatsu Deutschland (EKL 1997, lk I-6843), või seoses EÜ artikliga 10, millest tuleneb vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale alates eespool viidatud kohtuotsusest komisjon *vs.* Kreeka, et karistused ühenduse õiguse sätete rikkumise eest peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

28 Käesoleva määruse esemeks olevates kohtuasjades esitatud küsimused puudutavad analoogseid teemasid, kui tõstatati kolmes kohtuasjas, mille tulemusena tehti eespool viidatud kohtuotsus Berlusconi jt (punktid 37–39):

— kõigis viies kohtuasjas on esitatud küsimus selle kohta, kas esimeses äriühingute direktiivis sätestatud liikmesriigi kohustus kehtestada asjakohased karistused kehtib mitte üksnes juhul, kui on jäetud majandusaasta aruanne avalikustamata, vaid ka juhul, kui raamatupidamises on avalikustatud valeandmeid (vt esimesed küsimused kohtuasjades C-387/02, C-391/02 ja C-403/02, mille tulemusena tehti nimetatud kohtuotsus);

— kahes kohtuasjas (C-23/03 ja C-337/03) on vaidluse keskmes küsimus lubatud piirmäärade asjakohasuse kohta (vt kohtuasja C-387/02 teine küsimus, kohtuasja C-391/02 esimene küsimus ja kohtuasja C-403/02 teine küsimus);

— nimetatud kohtuasjadest kahes (C-23/03 ja C-473/03, kolmandad küsimused) on tõstatatud küsimus Itaalia tsiviilseadustiku uues artiklis 2621 sätestatud väärteo suhtes kohaldamisele kuuluva aegumistähtaja asjakohasuse kohta (vt kohtuasja C-387/02 teine küsimus, kohtuasja C-391/02 esimene küsimus ja kohtuasja C-403/02 teine küsimus);

— nimetatutest kolmes kohtuasjas (C-52/03, C-133/03 ja C-473/03, teised küsimused) on esitatud küsimus selle kohta, kas karistuse asjakohasust tuleb hinnata abstraktselt või konkreetse juhtumi puhul kohaldamisel, võttes arvesse vastava siseriikliku õiguskorra ülesehitust (vt kohtuasja C-387/02 teine küsimus, kohtuasja C-391/02 esimene küsimus ja kohtuasja C-403/02 teine küsimus);

— kolmes kohtuasjas (C-23/03, C-52/03 ja C-133/03, kolmandad küsimused) on esitatud küsimus karistuse asjakohasuse kohta, mis vähendab Itaalia tsiviilseadustiku uues artiklis 2622 defineeritud süüteo suurust ning võttes arvesse asjaolu, et äriühingutele pandud teabe avalikustamise ja tõepärasuse kohustuste rikkumise suhtes saab põhimõtteliselt alustada menetlust üksnes osaniku, aktsionäri või võlausaldaja kaebuse alusel (vt kohtuasja C-387/02 teine küsimus, kohtuasja C-391/02 viies ja kuues küsimus ning kohtuasja C-403/02 kolmas küsimus);

— viimasena on kahes kohtuasjas (C-52/03 ja C-133/03, neljandad küsimused) esitatud küsimused Itaalia tsiviilseadustiku uutes artiklites 2621 ja 2622 sätestatud diferentseeritud karistuste süsteemi kooskõla kohta, mis puudutab asjaolu, et osanike, aktsionäride ja võlausaldajate huvide suhtes on tagatud selgelt suurem karistusõiguslik kaitse kui muude kolmandate isikute, nagu konkurentide või töötajate esindajate huvide suhtes, st ka avalikkuse ja turu üldise ja põhilise huvi äriühingute nõuetekohase toimimise ja eriti äriühingute esitatud teabe läbipaistvuse ja õigsuse suhtes (vt kohtuasja C-387/02 esimene küsimus, kohtuasja C-391/02 esimene ja kuues küsimus, kohtuasja C-403/02 kolmas küsimus).

29 Tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktis 63 leidis Euroopa Kohus, et nende karistuste asjakohasuse nõue, mis on ette nähtud raamatupidamises valeandmete esitamise eest ja mis on sätestatud Itaalia tsiviilseadustiku uutes artiklites 2621 ja 2622, tuleneb esimese äriühingute direktiivi artiklist 6.

30 Lisaks tuleneb nimetatud kohtuotsuse punktides 75 ja 77 toodud põhjendustest, et sellistel juhtudel nagu põhikohtuasjades ei saa tugineda esimese äriühingute direktiivi artiklile 6 selleks, et kontrollida Itaalia tsiviilseadustiku uute artiklite 2621 ja 2622 kooskõla selle sättega, kuna taoline kontrollimine võib viia selleni, et nendes artiklites sätestatud kergemaid karistusi ei ole võimalik kohaldada. Direktiivi olemusest tulenevad piirangud keelavad selle, et direktiiviga määrataks kindlaks või raskendataks süüdistatavate kriminaalvastutust.

31 Peamiselt sellel alusel vastas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktis 78, et sellises olukorras, nagu see on põhikohtuasjades, ei saa liikmesriigi ametiasutused kriminaalmenetluses süüdistatavate vastu tugineda esimesele äriühingute direktiivile, kuna direktiivil ei saa iseenesest ja sõltumata selle rakendamiseks liikmesriigi poolt vastu võetud seadusest olla süüdistatavate kriminaalvastutust ettenägevat või raskendavat mõju.

32 Sama vastus kehtib ka käesoleva määruse esemeks olevas viies kohtuasjas.

33 Seda järeldust ei sea kahtluse alla ka eelotsusetaotluse esitanud kohtute seisukohad kohtuasjades C-133/03 ja C-337/03, mille nad esitasid vastusena Euroopa Kohtu küsimusele seoses eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt tegemisega selle kohta, kas nad soovivad eelotsusetaotluse menetlemise jätkamist (vt käesoleva määruse punktid 18 ja 19).

34 Need kohtud viitavad kõigepealt 11. novembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas C-457/02: Niselli (EKL 2004, lk I-10853), mis olevat põhikohtuasjadega sarnasem kohtuasi.

35 Nimetatud kohtuotsuse punktis 30 leidis Euroopa Kohus, et kuigi sel ajal, kui leidsid aset asjaolud, mis tingisid asjaomase kriminaalmenetluse alustamise, võisid need teatud juhul kujutada endast kriminaalkorras karistatavaid õigusrikkumisi, ei ole vaja uurida, kuidas karistuste seaduslikkuse põhimõte võiks asjaomase direktiivi kohaldamist mõjutada. Siiski märkis Euroopa Kohus sama otsuse punktis 29, nagu ka eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktis 74, et direktiivil ei saa iseenesest ja sõltumata selle rakendamiseks liikmesriigi poolt vastu võetud seadusest olla nende isikute, kes tegutsevad selle direktiivi sätteid rikkudes, kriminaalvastutust ettenägevat või raskendavat mõju.

36 Tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktides 75 ja 77 otsustas Euroopa Kohus, et esimese äriühingute direktiivi artiklile 6 ei saa tugineda selleks, et kontrollida Itaalia tsiviilseadustiku uute artiklite 2621 ja 2622 kooskõla selle sättega, kuna taoline kontrollimine võib viia selleni, et nendes artiklites sätestatud kergemaid karistusi ei oleks võimalik kohaldada.

37 Järgmisena kinnitab eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-133/03, et Itaalia konstitutsiooniõiguse põhimõtete kohaselt võib üksnes Corte costituzionale (konstitutsioonikohus) otsustada, et siseriiklik norm, mille Euroopa Kohus on tunnistanud ühenduse õigusega vastuolus olevaks, võib jääda kohaldamata.

38 Selles osas tuleb märkida, nagu seda tegi Euroopa Kohus ka eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktis 72, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on siseriikliku normi ühenduse õigusega võimaliku vastuolu korral siseriiklikud kohtud kohustatud jätma ise selle normi kohaldamata, ilma et nad peaksid taotlema või ootama nende sätete eelnevat tühistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu.

39 Euroopa Kohus kinnitas eespool viidatud kohtuotsuse Berlusconi jt punktis 72 viidatud 9. märtsi 1978. aasta otsuses kohtuasjas 106/77: Simmenthal (EKL 1978, lk 629), et see siseriikliku kohtu kohustus kehtib ka Corte costituzionalesse pöördumise kohustuse suhtes.

40 Viimasena väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjas C-337/03, et selle kohtuasja ese erineb kohtuotsuse Berlusconi jt aluseks olnud kohtuasjade esemest.

41 Viimased puudutavad väidetavalt rikkumiste toimepanemise ajal kehtinud raskemate karistuste järel kehtestatud kergemate karistuste kohasust. Kohtuasjas C-337/03 kõne all olevate lubatud piirmäärade küsimus ei ole selle problemaatikaga seotud.

42 Tuleb märkida, et eespool viidatud kohtuotsuses Berlusconi jt, mis muu hulgas puudutas kohtuasju, milles piirmäärad olid kõne all, otsustas Euroopa Kohus, et esimesele äriühingute direktiivile tuginemine ei või viia selleni, et kergemaid karistusi ei ole võimalik kohaldada, kuna sellel direktiivil ei saa olla süüdistatavate kriminaalvastutust ettenägevat või raskendavat mõju

43 Nende uute sätete tulemus, millega kehtestatakse nimetatud piirmäärad, on viimaste kohaldamise tõttu see, et Itaalia tsiviilseadustiku artiklite 2621 ja 2622 alusel ei ole võimalik üldse kriminaalmenetlust alustada.

44 Seega puudutavad need sätted ilmselgelt asjaomaste isikute kriminaalvastutuse ulatust.

45 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud eelotsuse küsimustele vastata, et sellises olukorras, nagu see on põhikohtuasjades, ei saa liikmesriigi ametiasutused kriminaalmenetluses süüdistatavate vastu tugineda esimesele äriühingute direktiivile, kuna direktiivil ei saa iseenesest ja sõltumata selle rakendamiseks liikmesriigi poolt vastu võetud seadusest olla süüdistatavate kriminaalvastutust ettenägevat või raskendavat mõju.

Kohtukulud

46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Sellises olukorras, nagu see on põhikohtuasjades, ei saa liikmesriigi ametiasutused kriminaalmenetluses süüdistatavate vastu tugineda nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimesele direktiivile 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseks, kuna direktiivil ei saa iseenesest ja sõltumata selle rakendamiseks liikmesriigi poolt vastu võetud seadusest olla süüdistatavate kriminaalvastutust ettenägevat või raskendavat mõju.

Allkirjad